

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2025-3-15>

Лисейко Іван Володимирович,
аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
вулиця Сонячна, 3-А, Вінниця, 21008, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5642-3009>

ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНІ ОРГАНІЗОВАНОЮ ГРУПОЮ ТА ЗЛОЧИННОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Анотація. У статті досліджено кримінально-правові аспекти вчинення кримінальних правопорушень організованою групою та злочинною організацією в контексті положень чинного Кримінального кодексу України. Метою роботи є з'ясування поняття, видів і правової природи цих форм співучасті, а також виявлення їх відмінностей та особливостей кваліфікації. Методологічною основою стали аналіз, синтез, формально-юридичний і порівняльно-правовий методи, що дало можливість здійснити комплексне дослідження обраної проблематики.

За результатами аналізу встановлено, що законодавець чітко визначає організовану групу як стійке об'єднання кількох осіб, які заздалегідь зорганізувалися для спільного вчинення кримінальних правопорушень, тоді як злочинна організація є більш складною формою співучасті з розподілом ролей, ієрархією та здатністю до системного відтворення злочинної діяльності. У статті наголошується, що наявність цих ознак суттєво впливає на кваліфікацію діянь і визначення ступеня відповідальності учасників. Особливу увагу приділено аналізу норм Загальної частини КК України та численних складів злочинів Особливої частини, де «вчинення кримінального правопорушення організованою групою» виступає кваліфікуючою ознакою.

Зроблено висновок, що правозастосовна практика стикається зі складнощами у відмежуванні організованої групи від злочинної організації, що зумовлює необхідність уточнення законодавчих положень і вироблення єдиних критеріїв. Практичне значення дослідження полягає у формуванні науково обґрунтованих підходів до кваліфікації організованих форм злочинної діяльності та вдосконаленні механізму протидії організованим злочинностям в Україні.

Ключові слова: організована група, злочинна організація, кримінальне правопорушення, співучасть, кримінальна відповідальність, кваліфікація кримінальних правопорушень, організована злочинність в Україні.

Lyseiko Ivan. Concept, types and general characteristics of criminal offences committed by an organized group and criminal organization

Abstract. The article explores the criminal law aspects of committing criminal offences by an organized group and a criminal organization in the context of the current Criminal Code of Ukraine. The purpose of the study is to clarify the concept, types, and legal nature of these forms of complicity, as well as to identify their differences and peculiarities of qualification. The methodological basis of the research includes analysis, synthesis, formal legal and comparative legal methods, which made it possible to conduct a comprehensive examination of the issue.

The analysis has revealed that the legislator clearly defines an organized group as a stable association of several persons who have previously united to commit criminal offences jointly, whereas a criminal organization represents a more complex form of complicity with role distribution, hierarchy, and the ability to systematically reproduce criminal activity. The study emphasizes that the presence of such features significantly affects the qualification of acts and the degree of responsibility of participants. Special attention is given to the analysis of provisions of the General Part of the Criminal Code of Ukraine and numerous offences in the Special Part where "commission of a criminal offence by an organized group" serves as a qualifying element.

The conclusion highlights that law enforcement practice faces difficulties in distinguishing between an organized group and a criminal organization, which necessitates further clarification of legislative provisions and the development of unified criteria. The practical significance of the study lies in forming scientifically grounded approaches to the qualification of organized forms of criminal activity and improving the mechanism for combating organized crime in Ukraine.

Key words organized group, criminal organization, criminal offence, complicity, criminal liability, qualification of crimes, organized crime in Ukraine.

Вступ. Належна організація досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованою групою та злочинною організацією, неможлива без з'ясування поняття, видів і загальної характеристики цих кримінальних правопорушень. І особливості початку досудового розслідування відповідних кримінальних правопорушень, і специфіка взаємодії правоохоронних органів та їх підрозділів під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованою групою та злочинною організацією, часто залежать від правильного розуміння ознак складів відповідних кримінально-протиправних посягань. Щодо обставин, які підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про кримінальні правопорушення, вчинені організованою групою та злочинною організацією, то їх перелік та зміст прямо впливає з кримінально-правової характеристики відповідних складів. Тож методологічне значення висвітлення проблеми поняття, видів і загальної кримінально-правової характеристики посягань, вчинених організованими формами співучасників, не потребує додаткового доведення.

Матеріали та методи. Предметом нашої уваги в цій статті стане текст Кримінального кодексу України (далі у статті – КК України), матеріали релевантної судової практики, а також положення доктрини кримінального права, у яких відповідні нормативні та практичні тексти піддані науковому аналізу.

Щодо чинного КК України, то варто насамперед звернути увагу на норми розділу VI його Загальної частини. Ідеться про положення ч. 3 та 4 ст. 28 та ст. 30 КК України. Звернення до цих нормативних постулатів спрямує наше дослідження на з'ясування змісту ознак організованих форм співучасті й особливостей кримінальної відповідальності організаторів та учасників організованих груп і злочинних організацій.

Нагадаємо, що відповідно до ч. 3 ст. 28 КК України кримінальне правопорушення визнається вчиненим організованою групою, якщо у його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення

цього й іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом із розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи [1]. Частина 4 цієї ж статті визначає основні ознаки злочинної організації, вказуючи, що кримінальне правопорушення визнається вчиненим злочинною організацією, якщо воно скоєне стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп [1].

Аналіз цих нормативних положень дасть можливість виокремити істотні ознаки цих форм співучасті, встановити їх зміст і відмінність між собою та іншими формами спільного вчинення кримінальних правопорушень.

Важливе значення для розуміння кримінально-правової природи кримінальних правопорушень, вчинених організованою групою та злочинною організацією, мають положення ст. 30 КК України, яка вказує на те, що організатор організованої групи чи злочинної організації підлягає кримінальній відповідальності за всі кримінальні правопорушення, вчинені організованою групою чи злочинною організацією, якщо вони охоплювалися його умислом. Інші учасники організованої групи чи злочинної організації підлягають кримінальній відповідальності за кримінальні правопорушення, у підготовці або вчиненні яких вони брали участь, незалежно від тієї ролі, яку виконував у кримінальному правопорушенні кожен із них [1]. Це дає можливість визначити обсяг кримінального переслідування, яке повинно бути здійснене під час досудового розслідування відповідних посягань.

Не залишається поза увагою й Особлива частина КК України, яка містить вичерпний перелік кримінально-протиправних суспільно небезпечних посягань, у тому числі й тих, які

вчиняються організованими формами співучасті. Щодо кримінальних правопорушень, вчинених злочинною організацією, то їх перелік та ознаки відповідних складів здебільшого наведені в розділі IX Особливої частини КК «Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки». У цьому разі йдеться про посягання, передбачені:

- ст. 255 «Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній»;
- ст. 255² «Організація, сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці)»;
- ст. 257 «Бандитизм»;
- ст. 258³ «Створення терористичної групи чи терористичної організації»;
- ст. 260 «Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань».

До цієї групи посягань можна віднести й інші кримінально-протиправні форми поведінки, які за своєю правовою природою не прямо, а опосередковано можуть бути віднесені до кримінальних правопорушень, вчинених злочинними організаціями або у їх складі. Йдеться про такі склади кримінальних правопорушень, як, наприклад, змова про вчинення дій, спрямованих на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ч. 1 ст. 109 КК України) та участь у транснаціональних організаціях, які займаються трансплантацією анатомічних матеріалів людини (ч. 5 ст. 143 КК України).

Щодо вчинення кримінального правопорушення організованою групою, то варто зазначити, що ця обставина досить часто використовується законодавцем як кваліфікуюча ознака самостійних кримінальних правопорушень, що посягають на різні об'єкти кримінально-правової охорони: основи національної безпеки (ч. 4 ст. 110² КК України); життя та здоров'я особи (ч. 2 ст. 129 КК України); воля, честь та гідність особи (ч. 3 ст. 146 КК України); власності (ч. 5 ст. 185 КК України) та багатьох інших.

З огляду на наведене виникає потреба розмежування правової природи вчинення кримінального правопорушення організованою групою та злочинною організацією.

Цьому та багатьом іншим доктринальним питанням кримінальної відповідальності за організовану злочинну діяльність присвячували свою наукову увагу відомі вітчизняні вчені, доробок яких став також предметом нашого аналізу в цій публікації.

Дослідження проблем кримінальної відповідальності за організовані форми злочинної діяльності посідають важливе місце в українській кримінально-правовій науці. Найбільш ґрунтовні розробки у цій сфері належать А. А. Вознюку, який здійснив комплексний аналіз організованих форм співучасті, визначив їхні кримінально-правові ознаки та запропонував авторське бачення вдосконалення законодавства в цій частині [2]. Учений приділив особливу увагу питанням спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності учасників організованих угруповань, що має суттєве значення для практики протидії організованим злочинностям [3].

Значний внесок у розробку теорії злочинних організацій зробив О. В. Околіт, який зосередився на проблемі розмежування організованої групи та злочинної організації. Він акцентує увагу на необхідності більш чіткого законодавчого визначення ознак цих форм, оскільки нечіткість формулювань у КК України ускладнює правозастосування [4; 5]. У своїх працях науковець пропонує диференційований підхід до кримінальної відповідальності учасників залежно від рівня їхньої участі у злочинному співтоваристві.

О. О. Кваша розглядає організовану злочинність крізь призму соціально-правових викликів, зокрема в умовах глобалізації та гібридної війни. Авторка звертає увагу на феномен «злочинів у законі» як специфічний інститут злочинного середовища, наголошуючи на потребі спеціальних правових механізмів для протидії такій формі кримінальної субкультури [6; 7].

У працях О. О. Дудорова (у співавторстві з А. А. Вознюком) досліджено питання кваліфікації злочинів, учинених організованими угрупованнями. Вчені пропонують розглядати участь у злочинній організації як самостійний склад злочину, що забезпечує більшу ефективність правозастосування й унеможливорює уникнення відповідальності [8].

Аналіз цих та інших наукових праць свідчить, що проблематика кримінальної відповідальності за організовані форми злочинної діяльності є однією з найактуальніших у вітчизняній юридичній науці. Дослідники акцентують на необхідності:

- чіткішого визначення кримінально-правових ознак організованих груп і злочинних організацій;
- удосконалення кваліфікації злочинів, учинених організованими об'єднаннями;
- урахування новітніх соціальних викликів (корупція, «злочини в законі», гібридна війна) у правовому регулюванні.

Ці праці створюють теоретичну основу для вироблення дієвих механізмів протидії організованим злочинності, належної організації досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованою групою та злочинною організацією.

Результати. Для того щоб надати відповідь на питання, поставлене в назві цієї статті, потрібно насамперед визначити відмінність між відповідними формами організованої злочинної діяльності та вказати на те, як ця відмінність впливає на кримінально-правову характеристику кримінальних правопорушень, які вчиняються особами у складі організованих форм співучасті.

Орієнтиром для визначення змісту ознак організованих форм співучасті та їх впливу на розмежування організованої злочинної групи та злочинної організації стануть нормативні положення частин 3 та 4 ст. 28 КК України. Їх аналіз дає змогу стверджувати, що відмінність між відповідними формами співучасті полягає як у кількісних, так і у якісних показниках. Однак, перед тим як перейти до відмінних ознак, є сенс зупинися на спільних ознаках, які характеризують саме організований характер кримінально-протиправної діяльності учасників таких об'єднань і виокремлюють вказані форми співучасті з-поміж інших.

Насамперед ідеться про стійкий характер об'єднання осіб для здійснення в майбутньому відповідної злочинної діяльності. І організована група, і злочинна організація характеризуються законодавцем як «стійке об'єднання осіб».

Аналіз релевантної судової практики засвідчує, що Верховний Суд України, ще у 2005 році зумів досить наочно відобразити зміст ознаки стійкості, що характерна як для організованої групи, так і для злочинної організації. Так, у відповідній постанові Пленуму Верховний Суд України констатував, що стійкість організованої групи та злочинної організації полягає у їх здатності забезпечити стабільність і безпеку свого функціонування, тобто ефективно протидіяти факторам, що можуть їх дезорганізувати, як внутрішнім (наприклад, невизнання авторитету або наказів керівника, намагання окремих членів об'єднання відокремитись чи вийти з нього), так і зовнішнім (недотримання правил безпеки щодо дій правоохоронних органів, діяльність конкурентів по злочинному середовищу тощо). На здатність об'єднання протидіяти внутрішнім дезорганізуючим факторам указують, зокрема, такі ознаки: стабільний склад, тісні стосунки між його учасниками, їх централізоване підпорядкування, єдині для всіх правила поведінки, а також наявність плану злочинної діяльності та чіткий розподіл функцій учасників щодо його досягнення. Ознаками зовнішньої стійкості злочинної організації можуть бути встановлення корупційних зв'язків в органах влади, наявність каналів обміну інформацією щодо діяльності конкурентів по злочинному середовищу, створення нелегальних (тіньових) страхових фондів і визначення порядку їх наповнення й використання тощо. Набуття організованою групою крім ознак внутрішньої ще й ознак зовнішньої стійкості (за наявності ієрархічної побудови та мети вчинення тяжких і особливо тяжких злочинів) свідчить про те, що ця група трансформувалась у злочинну організацію [9]. Переконалий, що відповідне положення як своєрідна есенція судової практики, досі зберегло свою актуальність.

Зрозуміло, що вказана позиція вищої судової інстанції уточняється й розвивається в рішеннях Верховного Суду, що містять певні правові позиції з цього приводу. Так, в одному з рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду зазначено, що стійкість злочинного об'єднання (організованої групи) не можна розуміти тільки як ступінь деталізації

злочинного плану й розподілу обов'язків між учасниками об'єднання. Ці критерії не є свідченням стійкості, а, як правило, визначаються характером злочину, який готується [10].

Наступною спільною ознакою цих форм співучасті є попередня зорганізованість для подальшої кримінально-протиправної діяльності. При цьому для кримінального правопорушення, вчиненого організованою злочинною групою, припинення злочинної діяльності в цій стадії є готуванням до кримінального правопорушення, яке мало бути вчинене та кваліфікується з посиланням на ст. 14 КК України, а для злочинної організації у будь-якому з їх різновидів вчинене кваліфікується як закінчене кримінальне правопорушення за ознакою створення такої спільноти або її організація.

На цьому спільні ознаки для цих організованих форм співучасті завершуються й варто навести ознаки, які і формально, і змістовно дають можливість відрізнити організовану групу від злочинної організації.

Формальною, або, як інколи її ще називають, кількісною ознакою, цих форм співучасті є кількість осіб, що беруть безпосередню участь у такому об'єднанні. Закон, зрозуміло, визначає лише мінімальну кількість учасників: для організованої групи – мінімум три особи; для злочинної організації – мінімум п'ять осіб. При цьому, враховуючи загальне розуміння співучасті, наведене в ст. 26 КК України, кожна із цих осіб повинна бути наділена всіма ознаками суб'єкта кримінального правопорушення: бути фізичною особою (людиною); бути осудною та досягти віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

Ця формальна (кількісна) ознака не може виступати єдиною розмежувальною властивістю спільноти, адже цілком можливі ситуації, що учасниками організованої групи можуть бути особи в кількості п'ять ті більше. Тому варто розглянути й наступні ознаки, які точно дадуть можливість виконати цю логіко-правову задачу – розмежувати вказані поняття.

Закон визначає злочинну організацію як ієрархічне об'єднання, ставлячи завдання визначення кримінально-правового змісту поняття «ієрархія». Згадана вище постанова Пленуму

Верховного Суду України ставиться до цього питання дещо спрощено, зазначаючи, що ієрархічність злочинної організації полягає у підпорядкованості учасників останньої організатору й забезпечує певний порядок керування таким об'єднанням, а також сприяє збереженню функціональних зв'язків і принципів взаємозалежності його учасників або структурних частин під час здійснення спільної злочинної діяльності [9]. Нам видається, що такий спрощений підхід не відповідає сутності саме організації як об'єкта правової оцінки. Більш обґрунтованим є підхід, відповідно до якого організація є ієрархічною у тому разі, коли її структура відображає як мінімум три підпорядковані ланки суб'єктів. З такого розуміння ознаки ієрархічності й варто виходити, надаючи кримінально-правову оцінку певній кримінальній спільноті.

Важливою складовою ознакою поняття злочинної організації, яка відсутня в понятті організованої групи, є спеціальна мета створення такої спільноти. Закон у ч. 4 ст. 28 визначає таку мету альтернативно:

- 1) безпосереднє вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації;
- 2) керівництво чи координація кримінально протиправної діяльності інших осіб;
- 3) забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп.

Потрібно вказати, що конкретні форми кримінально-протиправні форми злочинних організацій, відображені як самостійні склади кримінальних правопорушень в Особливій частині КК України, передбачають ці різновиди мети як ознаки складів кримінальних правопорушень. Так, у ст. 255 КК України мета створення організації виводиться шляхом системного тлумачення кримінального закону і збігається з визначеною у ч. 4 ст. 28 КК України; у ст. 255² КК України метою злочинного зібрання (сходки) Закон визначає планування вчинення одного або більше злочинів, матеріального забезпечення чи координації злочинної діяльності, у тому числі розподілу доходів, одержаних злочинним шляхом, або сфер злочинного впливу; у ст. 257 метою бандитизму є напад на підприємства, установи, організації чи окремих громадян; системне тлумачення

ст. 258³ КК України дає підстави стверджувати, що метою визначених у ній злочинних груп та організацій є мета здійснення терористичних актів або терористичної діяльності [11]; щодо посягання, передбаченого у ст. 260 КК України, незважаючи на те, що мета в диспозиції не вказана, доктрина права стверджує, що метою такої протиправної діяльності є підміна легітимних органів державної влади у виконанні оборонних і правоохоронних функцій [12].

Для організованої групи відповідна мета не є обов'язковою ознакою. У ч. 3 ст. 28 КК України визначено, що відповідне об'єднання зорганізувалося для вчинення цього й іншого (інших) кримінальних правопорушень. Примітно, що саме вчинення кримінального правопорушення організованою групою і перетворює його, як правило, у тяжкий чи особливо тяжкий злочин. Так, наприклад, кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 146 КК, відповідно до положень ст. 12 КК України є нетяжким злочином, а вже за ч. 3 ст. 146 за ознакою «вчинене організованою групою» є тяжким злочином.

Наведені вище міркування переводять нас до такої важливої позиції. Кримінальне законодавство України не встановлює відповідальності за створення організованої групи безвідносно до іншого кримінального правопорушення, яке мала на меті вчинити така група. Інакше кажучи, вчинення кримінального правопорушення організованою групою підвищує ступінь суспільної небезпеки цього кримінального правопорушення, і, якщо вказана обставина визначена у статті Особливої частини КК України як кваліфікуюча (особливо кваліфікуюча) ознака відповідного складу, вчинене потребує кваліфікації за відповідною частиною статті Особливої частини КК про те кримінальне правопорушення, яке вчинила особа у складі організованої групи (крадіжка, розбій, одержання неправомірної вигоди тощо). При цьому посилатися у формулі кваліфікації на ч. 3 ст. 28 КК України не потрібно.

За нашими підрахунками в Особливій частині КК України така ознака, як вчинення кримінального правопорушення організованою групою / у складі організованої групи, зустрічається 55 разів.

Якщо ця обставина не врахована у структурі кваліфікованого / особливо кваліфікованого складу кримінального правопорушення, то кримінально-правова кваліфікація повинна відбуватися за відповідною частиною статті Особливої частини про кримінальне правопорушення, яке вчинене у складі організованої групи та з обов'язковим посиланням на ч. 3 ст. 28 КК України. При цьому під час призначення покарання суд повинен врахувати цю обставину як таку, яка обтяжує покарання відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 67 КК України.

Вчинення ж кримінального правопорушення у складі злочинної організації тягне за собою інші кримінально-правові наслідки. Обумовлено це своєрідною правовою природою злочинної організації як самостійного суспільно небезпечного феномену, здатного, на думку вітчизняного законодавця, заподіяти шкоду громадській безпеці України лише самим фактом свого існування. Це відображено в особливостях об'єктивної сторони відповідних складів кримінальних правопорушень, які було викладено нами вище. Так, щодо загального виду злочинної організації у ч. 1 ст. 255 КК України відповідальність передбачена вже за сам факт її створення, керівництво нею або навіть за участь у такій організації. Подібні діяння передбачено і в інших статтях Особливої частини КК України. Це тягне за собою висновок про те, що вчинення будь-якого іншого кримінального правопорушення у складі такої організації потребує кваліфікації дій за сукупністю: за статтею Особливої частини КК України про певний різновид злочинної організації та статтею Особливої частини КК України про те кримінальне правопорушення, яке було вчинене цією організацією. Так, наприклад, якщо особа увійшла до складу банди та вчинила в цьому складі розбійний напад, вчинене потрібно кваліфікувати за сукупністю ст. 257 та ч. 4 ст. 187 КК України як участь у банді та розбій, вчинений організованою групою. При цьому посилатися на статті Загальної частини КК не потрібно і покарання призначатиметься за правилами про призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.

Відверто кажучи, загальновизнаних правил кримінально-правової кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених злочинною організацією, доктрина кримінального права не виробила [13].

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можна констатувати, що кримінальні правопорушення, вчинені організованою групою та злочинною організацією, – це суспільно небезпечні кримінально-протиправні посягання на різноманітні об'єкти кримінально-правової охорони, вчинені за умов наявності суттєвих необхідних ознак організованих форм співучасті, визначених у частинах 3 та 4 ст. 28 КК України.

Такі кримінальні правопорушення піддаються класифікації на види за різними критеріями. Істотною класифікацією, яка має безпосереднє кримінально-правове значення, оскільки впливає на кримінально-правову кваліфікацію, є поділ таких правопорушень за

ступенем організованості відповідної форми співучасті: кримінальні правопорушення, вчинені організованою групою, та кримінальні правопорушення, вчинені злочинною організацією.

Кожну із цих груп можна піддати класифікації наступного рівня за іншими ознаками, як істотними, так і неістотними. Так, наприклад, допоміжним буде поділ кримінальних правопорушень, вчинених організованою групою, за ознакою родового об'єкта посягання. Натомість поділ кримінальних правопорушень, вчинених злочинною організацією, за ознакою виду такої організації буде істотним.

Загальна характеристика аналізованих кримінальних правопорушень складатиметься із сукупності ознак відповідного складу кримінального правопорушення, яке вчинене в організованих формах співучасті, та ознак цих організованих форм співучасті.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 03.07.2025).
2. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них : монографія. Київ : ФОП Маслаков, 2018. 928 с.
3. Вознюк А. А. Організовані форми співучасті за Кримінальним кодексом України. URL: <https://elar.navy.edu.ua/server/api/core/bitstreams/925a37b1-828a-470f-b1b4-3490509021f4/content> (дата звернення: 05.07.2025).
4. Околіт О. В. Кримінально-правові ознаки злочинної організації: проблеми теорії та практики. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 358–366.
5. Околіт О. В. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації та злочинної спільноти, а також керівництво ними. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. № 78. Ч. 2. С. 220–227.
6. Кваша О. О. Легітимація статусу «злочинця у законі» як панацея в протидії організованим злочинності в Україні. *Кримінологія: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : зб. наук. пр. Ч. 1. Харків : Право, 2020. С. 112–118.
7. Кваша О. О. Злочинні організації в умовах глобалізації та «гібридної війни» в Україні. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2021. С. 215–221.
8. Дудоров О. О., Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою: аналіз законодавчих новел. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3df45eb4-f8d1-4511-9235-5d2617f72856/content> (дата звернення 05.07.2025).
9. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями : постанова Пленуму Верховного Суду України № 13 від 23.12.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text> (дата звернення 06.07.2025).
10. Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 31.05.2018 у справі № 263/4688/15-к URL: https://zakononline.ua/court-decisions/show/74505888?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 06.07.2025).
11. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення 07.07.2025).
12. Ступка В. Ю., Цвіркун Н. Ю. Щодо необхідності визначення понять «воєнізовані та збройні формування». *Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку*. Харків : ХНУВС, 2019. С. 192–193.

13. Азаров Д. С., Марін О. К. Як кваліфікувати бандитизм: чи народжується істина у полеміці? *Вісник асоціації кримінального права України*. 2024. № 22. Том. 2. С. 285–307.

References:

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (accessed: 03.07.2025) [in Ukrainian].
2. Vozniuk, A.A. (2018). *Kryminalna vidpovidalnist za stvorennia zlochyynykh obiednan ta uchast u nykh : monohrafiia* [Criminal liability for creating criminal associations and participation in them: Monograph]. Kyiv: FOP Maslakov. 928 p. [in Ukrainian].
3. Vozniuk, A.A. Orhanizovani formy spivuchasti za Kryminalnym kodeksom Ukrainy [Organized forms of complicity under the Criminal Code of Ukraine]. Retrieved from: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/925a37b1-828a-470f-b1b4-3490509021f4/content> (accessed: 05.09.2025) [in Ukrainian].
4. Okolit, O.V. (2023). Kryminalno-pravovi oznaky zlochyynnoi orhanizatsii: problemy teorii ta praktyky [Criminal law features of a criminal organization: Problems of theory and practice]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Jurisprudence*, 4, 358–366 [in Ukrainian].
5. Okolit, O.V. (2023). Kryminalna vidpovidalnist za stvorennia zlochyynnoi orhanizatsii ta zlochyynnoi spilnoty, a takozh kerivnytstvo nymy [Criminal liability for creating a criminal organization and a criminal community, as well as managing them]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Law Series*, 78 (2), 220–227 [in Ukrainian].
6. Kvasha, O.O. (2020). Lehitymatsiia statusu “zlodii u zakoni” yak panatseia v protydyi orhanizovanii zlochyynnosti v Ukraini [Legitimation of the status of “thief-in-law” as a panacea in countering organized crime in Ukraine]. *Kryminolohiia: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia* (Criminology: Experience, Current Problems and Ways of Their Solution): zb. nauk. pr. Ch. 1. Kharkiv: Pravo, 112–118 [in Ukrainian].
7. Kvasha, O.O. (2021). Zlochyynni orhanizatsii v umovakh hlobalizatsii ta “hibrydnoi viiny” v Ukraini [Criminal organizations in the context of globalization and “hybrid war” in Ukraine]. *Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia – Criminological Theory and Practice: Experience, Current Problems and Ways of Their Solution*: zb. nauk. pr. Kharkiv: Pravo, 215–221 [in Ukrainian].
8. Dudorov, O.O. & Vozniuk, A.A. Kryminalna vidpovidalnist za zlochyyny, vchyneni zlochyynnoi spilnotoiu: analiz zakonodavchykh novel [Criminal liability for crimes committed by a criminal community: Analysis of legislative novelties]. Retrieved from: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3df45eb4-f8d1-4511-9235-5d2617f72856/content> (accessed: 05.07.2025) [in Ukrainian].
9. Pro praktyku rozghliadu sudamy kryminalnykh sprav pro zlochyyny, vchyneni stiikymy zlochyynnymy obiednanniamy [On the practice of courts considering criminal cases on crimes committed by stable criminal associations]. Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy (Plenum of the Supreme Court of Ukraine) № 13 vid 23.12.2005. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text> (accessed: 06.07.2025) [in Ukrainian].
10. Postanova kolehii suddiv Druhoi sudovoi palaty KKS VS [Criminal Cassation Court of the Supreme Court] vid 31.05.2018 roku u spravi № 263/4688/15-k. Retrieved from: https://zakononline.ua/court-decisions/show/74505888?utm_source=chatgpt.com (accessed: 06.09.2025) [in Ukrainian].
11. Pro borotbu z teroryzmom: Zakon Ukrainy [On combating terrorism: Law of Ukraine] vid 20.03.2003. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (accessed: 07.09.2025) [in Ukrainian].
12. Stupka, V.Yu., & Tsvirkun, N.Yu. (2019). Shchodo neobkhidnosti vyznachennia poniat “voienizovani ta zboini formuvannia” [On the need to define the concepts of “paramilitary and armed formations”]. *Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zasoby protydyi zlochyynam proty hromadskoi bezpeky ta publichnogo poriadkuiu* (Criminal Law and Criminological Means of Combating Crimes Against Public Safety and Public Order). Kharkiv: KhNUVS, 192–193 [in Ukrainian].
13. Azarov, D.S., & Marin, O.K. (2024). Yak kvalifikuvaty bandytyzm: chy narodzhuietsia istyna u polemitsi? [How to qualify banditry: Is truth born in polemics?]. *Visnyk asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 22 (2), 285–307 [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 30.07.2025

Дата прийняття статті: 27.08.2025

Опубліковано: 27.10.2025

